

De protectie waar beide uitgevers op uit waren, bestond hieruit dat alle officiële publikaties van de zijde van de synode uitsluitend zouden worden toegezonden aan de eigen courant. Deze zou daarmee de status van officieel orgaan verwerven, en de uitgever zou derhalve op een flinke afzet kunnen rekenen. Gezien het aantal gemeenten moet daarbij gedacht worden aan zo'n 1300 exemplaren, afgezien van het aantal particulieren dat eventueel een abonnement zou willen en kunnen nemen.

De ASC besloot op 20 mei, op voorstel van Wildschut en Verwey, beide brieven zonder advies aan de synodale vergadering voor te leggen, hetgeen gebeurde via het verslag van de ASC.²¹ Daarin werd de suggestie gewekt, dat de Erven Onder de Linden reageerden op het aanbod van Noman, en dat de uitgever van de *Boekzaal* een hogere bijdrage garandeerde dan die van *De Hervorming*.²²

De synode koos in zijn vergadering van 13 juli 1847 niet zonder meer voor handhaving van de status quo. De ASC werd opgedragen het volgend jaar met een voorstel te komen waarmee de kerk het meest gediend zou zijn.²³ Tot grote ergernis van de Erven Onder de Linden kreeg men geen antwoord van de ASC.²⁴

Het is vreemd dat de uitgever van de *Boekzaal* af moest gaan op geruchten, en dat hij niet rechtstreeks door de ASC was benaderd. In het *Verslag* is sprake van een Amsterdamse predikant als informant van de uitgever.²⁵ Daarin staat ook vermeld dat er reeds in 1846, dus voor de verschijning van het eerste nummer van *De Hervorming*, sprake was van contact tussen de ASC en Noman. Was er bij de ASC sprake van een informele verkenning naar de mogelijkheden om de *Boekzaal* aan de kant te schuiven? Of was het initiatief

gedrukte handelingen van de synode zijn opgenomen. In het onderhavige onderzoek schonken de notulen van de ASC tevens enkele keren meer licht op de onderlinge verhoudingen. Het gedrukte verslag geeft in sommige gevallen overigens meer informatie dan de *Geschreven handelingen*.

21. Zie *Geschreven handelingen ASC*, ARA II, archief NHK, Algemene synode nr 398, 15 en 20 mei. Zie verder *Handelingen van de Algemeene christelijke synode der hervormde kerk in het koninkrijk der Nederlanden in den jare 1847* ('s-Gravenhage 1847) 31-48, aldaar 33. Zie over Wildschut F.L. 't Hooft, 'Dirk Hendrik' Wildschut', in: D. Nauta e.a. (red.), *BLGNP*, I, 428-429. Hoewel geen aanhanger van de Groninger theologie, is er bij hem wel degelijk sprake van overeenstemming en verwantschap daarmee.

22. *Handelingen*, 1847, 33.

23. *Handelingen*, 1847, 157.

24. *Verslag*, 19.

25. *Verslag*, 16, 18 en 19